

RUDAR

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrty četrtlet v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštne proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnštvo lista je v Zagorju ob Savi.

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Podjetniki ne počivajo.

Vsa znamenja kažejo, da se podjetniki z mrzlično naglico pripravljajo na boje proti organiziranemu delavstvu. Zlasti neumorno deluje v tem smislu „Glavno zastopstvo industrijskih delodajalskih organizacij“. Prvi tajnik tega izkoriščevalskega zastopstva je dr. Kaiser, vsled svojega večnega hujškanja proti delavskim organizacijam znana oseba. V tem zastopstvu so združeni najhujši izkoriščevalci v Avstriji, to svojo izkoriščevalnico skušajo utrditi in povečati bolj in bolj. Ti gospodje delajo torej prav tisto, kar delavstvu najbolj odrekajo, namreč pravico do združevanja. Vse to pa se vrši radi tega, da bi strli moč delavskih organizacij. V ta namen so jim jako dobrodošli zlasti krščanskosocialni in narodnjakarski agitatorji. Toda delavstvo je kmalu spoznalo razne judeže; zato tudi vse krščansko-socialno in narodnjakarsko razdruževalno delo ni imelo nikakega uspeha, pa najsi je bilo še tako negovano in božano od podjetnikov.

Ko so podjetniki spoznali, da s podpiranjem izdajalstva nič ne dosežejo, so pa sklenili pomagati si na druge, nove načine. Eno tako novo pot so izumili organizirani podjetniki v Št. Pöltnu na Nižjem Avstrijskem. Njih načrt je zares zanimiv, zato si ga hočemo podrobneje ogledati.

Podjetniki v Št. Pöltnu si skušajo pomagati v bodočnosti proti delavstvu z delavskimi posredovalnicami. Posredovalnice za delo so jako važna uredba v današnjem gospodarskem življenju. Te posredovalnice, ki jih je v vsakem večjem kraju par, priskrbe brezposelnim delavcem dela. Samoposebi je umevno, kako nevarne bi bile te posredovalnice delavstvu v tistem hipu, ko bi se jih polastilo podjetništvo. Kajti podjetniki bi mirno pustili stradati in lakote umirati vse tiste delavce, ki bi jim bili neljubi, in to so predvsem organizirani delavci. Te posredovalnice bi bile strahovito orožje v rokah podjetnikov in to orožje bi pomenilo popolno zaslužjenje delavstva. Podjetniki so to tudi že spoznali in že skušajo, kako bi se polastili posredovalnic. Krajevna skupina Št. Pölten avstrijske podjetniške organizacije je poslala pred več tedni

vsem podjetnikom svojega okraja okrožnico, kjer jih poziva, da naj si ustanove lastno posredovalnico. Poslali so jim tudi pravila te posredovalnice; nekatere prav značilne odstavke navajamo tukaj.

„Nimamo namena, posredovati samo za neorganizirane delavce, pač pa so od posredovanja izključeni tisti delavci, ki so politično kaj zagrešili ali ki so prišli v dotiko s kazenskim zakonom.“

„V pisarni posredovalnice leži črna lista sumljivih delavcev; za te delavce se ne more posredovati.“

„Ob stvarkah se bo predvsem posredovalo za tiste tvrdke, kjer je stavka, v posebnem slučaju se za druga podjetja sploh ne bo posredovalo.“

„Socialni demokrati skušajo stavkujočim delavcem priskrbeti dela v drugih podjetjih, da si prihranijo podporo. S tem škodujejo podjetniki svojim tovarišem, zato se mora to zabraniti.“

„Končno določilo. Da bo ta posredovalnica uspevala, se mora priglasiti k nje ustanovitvi najmanj 75 odstotkov podjetnikov v okraju Št. Pölten.“

Ta določila so tako korenita, da morajo odpreti vsakemu delavcu oči! To je torej najnovejše orožje, ki naj bi ustavilo mogočno združevanje delavstva, ta posredovalnica naj bi bila tisti jez, ki naj se ob njem razbije vsa sila delavskega gibanja. Priznati pa moramo, da so vso to stvar podjetniki naravnost izborno zasnovali. Ako bi se jim posrečilo ustvariti tako posredovalnico, tedaj bi bili stavkokazi jako varni, vsi zavedni delavci pa, ki bore odločen boj proti kapitalizmu, bi bili obsojeni, da stradajo v brezdelnosti.

Podjetniki hočejo torej najneizprosnejši boj z delavstvom. Delavstvo je dobro razumelo bojni klic podjetništva. Odgovor na to se glasi: „Strnite vrste!“ Organizirajte se do zadnjega moža in ni je moči na svetu, ki bi vas mogla premagati!

Delavci in voditelji.

Med delavci in njih voditelji, ki so seveda samo nastavljeni delavcev, se često pojavljajo razna nasprotstva. Ta nasprotstva povzročajo ve-

činoma nezadostna strokovna izobrazba nekaterih delavcev, ki le preradi verjamejo raznim lažnjivim trditvam nasprotnikov. Da se razmere v tem oziru izboljšajo, se da doseči predvsem s tem, ako delavci mnogo berejo socialistične spise.

V naslednjih vrstah se hočemo pogovoriti o nekaterih nasprotstvih med delavstvom in voditelji, zlasti zato, ker je ta zadeva velike važnosti.

Mi mislimo s tem predvsem nasprotstva, ki se pojavijo med delavci in voditelji ob stvarkah in plačilnih gibanjih. Ob takih prilikah se često opaza, da pride do nasprotstev med delavci in voditelji. Razlogi so jasni. Člani organizacije so povzročili kako plačilno gibanje. Vsi so vneti za izboljšanje svojih življenjskih razmer in v tej vnetosti pozabijo marsikaterih ovir. Oni hočejo na vsak način doseči svoj namen, pri tem stremljenju pa si naslikajo gospodarske razmere veliko ugodnejše zase kakor so. Voditelj pa temeljito pregleda ves položaj, vse okoliščine, ki so za stavko ugodne ali neugodne; spozna pa pri tem opazovanju, da organizacija ni dovolj močna za boj, da so gospodarske razmere neugodne. Zategadelj opominja k previdnosti in zmernosti, kajti on dobro ve, kako škodo povzroči ponesrečena stavka.

S tem opominjanjem pa pride v hud razpor s tistimi člani organizacije, ki hočejo le naprej in naprej, a pri tem ne pomislijo. Navadno njegovo mnenje tudi zmaga, ker je podkrepljeno z važnimi dokazi. Seveda se tudi zgodi, da delavci v svoji razburjenosti in neprevidnosti ne poslušajo voditeljevih opominjevanj ter prično s stavko, ki ponesreči. Potem šele spoznajo svojo zmoto, seveda prepozno . . .

Radi tega morajo voditelji često preslišati najraznovrstnejša bridka očitanja. Očita se jim, da ne čutijo z delavstvom, da se jim predobro godi in podobne stvari. Zgodilo se je že, da si je marsikateri voditelj vzel k srcu ta krivična očitanja ter se je rajše odpovedal svoji službi, kakor bi še nadalje poslušal grenke očitke.

In vendar ima tak voditelj le dobrino svojih tovarišev v očeh. Njemu samemu je težko, ker množici ne more dati v vsem prav. Saj žanj bi

LISTEK.

Kako živi angleški delavec.

Cene živl.

Na Angleškem so živila in stanovanja cenejša, kakor v Avstriji in Nemčiji. Tudi obleka je cenejša, zlasti za tistega, ki ne gleda preveč na modo. Življenje pa je na Angleškem zaradi tega cenejše, ker meja ni zaprta s carino in se torej vse potrebščine mnogo cenejše uvažajo in prodajajo.

Zaslužki angleških delavcev so jako različni. Nekateri zaslužijo tedensko tudi po 40 mark,* drugi pa zopet mnogo manje. Zdi se, kakor da angleški podjetniki nalašč par delavcev jako dobro plačajo, da se za to tem bolj odškodujejo na drugih.

Zanimivo si je ogledati, koliko porabi na teden angleški delavec z dohodkom 36 mark in sicer samo za živila. Angleška delavska družina porabi od 36 mark dohodkov za živila na teden toliko: Kruh in moka 29 funtov 3'60 mark meso 7 „ 6'42 „

Odnos 10'02 mark

*) 1 marka je vredna okolo 1'20 K.

	Prenos 10'02	
čaj	0'72	1'10 mark
sir in maslo	2'5	funtov 2'66
sladkor	4'75	0'90
krompir	15'2	0'90
mleko	4'6	liter 1'25
jajca	12	1'—
razne potrebščine	4'75	
		22'58 mark

Stanarlna.

Poleg živil izda angleški delavec največ za stanovanje. Cene stanovanj so jako različne po raznih krajih. Ponekod se dobi za pet mark tako stanovanje, kakor velja v Londonu 10 mark. Povprečna cena stanovanj pa je na teden tale:

2 sobi veljata na teden	3 marke do	3'50 mark
3 sobe veljajo „ „	3'75	4'50
4 „ „ „ „	4'50	5'50
5 sob velja „ „	5'50	6'50
6 „ „ „ „	6'50	7'75

Stanovanja so na Angleškem splošno mnogo cenejša, kakor v Nemčiji in v Avstriji, prav tako tudi živila. Ker pa je angleški delavec jako izobražen, zato porabi precejšen del svojih dohodkov za izobraževanje.

Angleško delavsko gibanje.

Kakor smo že omenili, se ne godi vsem angleškim delavcem tako dobro, ampak le majhni množini. Samo kar se stanovanj tiče, je angleški delavec splošno na boljšem, kakor delavec drugod, dasi tudi stanovanje angleškega delavca izdaleka ni tako, kakor bi moralo biti. Najmočnejša angleška delavska organizacija je Trade-Union; to organizacijo pa jako malo preveva socialistični duh, ampak je še močno prepojena z meščanstvom. Lahko rečemo, da je ta organizacija angleškemu delavstvu naravnost škodljiva, ker je močna ovira zdravemu socialističnemu gibanju. Ta organizacija pripoveduje angleškemu delavcu zaeno z meščanskim časopisjem, kako dobro se godi delavcem na Angleškem in kako slabo žive delavci drugod. Angleškemu proletariatu je angleško meščansko časopisje leto za letom trobilo, da stanujejo delavci drugod v kasarnah. In nato zapoje to časopisje cele slavospeve angleškim delavskim razmeram. In resnično, angleškega delavca obide groza pri misli, da bi moral stanovati s celo množico ljudi v eni hiši. S ponosno samozavestjo opazuje svojo hišico, ki je njegovo bivališče. Hišica je sicer majhna, uboga, temna in zamazana, toda on prebiva v njej sam in mu

bi lo itak lažje, ako bi vselej pritrdil množici. Toda on tega ne sme, ker mu tako veli dolžnost, on mora odsvetovati od gibanja, ako razmere niso ugodne. Nasprotno pa bo z obema rokama posegel vmes, ako je položaj ugoden, ter bo vodil svoje tovariše do zmage.

Odkod to pogosto nasprotje med delavstvom in voditelji? Odgovor je lahak.

Delavec mora težko delati in dolgo časa. Zato nima mnogo časa za razmišljanje. Uide mu marsikaj, kar je potrebno za srečno izvedbo gibanja in stavke. On vidi samo krajevni položaj, nima pa vpogleda v celotno stanje gospodarskih razmer. Tudi nima potrebnega znanja, kako treba voditi delavsko gibanje. Izkoriščanje kapitalista pa je dan za dnem hujše. Kaj čuda, ako se v delavcu porodi želja, da bi se prejkoprej otresel tega jarma. Ta želja je tako velika, da delavec pri tem pozabi na težkoče, ki mu ovirajo dosego cilja.

Strokovni voditelj, nastavljenec delavstva, pa živi čisto v drugem položaju. Ker se peča samo s strokovnimi zadevami, dobi v teh stvareh veliko izvežbanost in izkušenost. Strokovni voditelj tudi dobro pozna splošne gospodarske razmere po vsem svetu. On ve, ali so kupčijske razmere ugodne ali neugodne, kar je velike važnosti za uspeh slehernega delavskega gibanja. Nadalje mu je znano, ali je organizacija dovolj močna. Kajti plačilna gibanja se vrše na različnih krajih; skupna organizacija mora torej gledati, da ne bo obenem stavkalo preveč podružnic, ker bi jih ne mogla dovolj podpirati.

Na vse to mora paziti voditelj, kajti on je odgovoren za uspeh in neuspeh boja. On mora skupni organizaciji vse razjasniti, kake so bile razmere za gibanje oziroma proti gibanju. Zato mora biti tako previden.

Kaj je namen teh vrstic? Da zbude v delavcih zaupanje do voditeljev. Kajti ako ne vlada med delavstvom in njih nastavljenici zaupanje, je to v veliko škodo vsemu gibanju in organizaciji.

Strokovni voditelji imajo izkušenost v strokovnem gibanju. Res je, da se tuptam tudi voditelj lahko zmoti, toda navadno imajo prav. Zato zaupajte svojim voditeljem! Spominjajte se besed, ki jih je govoril leta 1907 berlinski delavec stari Bebel, voditelj nemške socialne demokracije: „Voditelji se ne smejo vedno ukloniti množici, ampak morajo ves položaj temeljito proučiti in šele potem povedati, ali je čas za gibanje ugoden ali ne. Ako voditelj nima poguma zastopati svoje mnenje tudi nasproti množici, tak voditelj je v mojih očeh ničvrednejši, ki ne zasluži biti voditelj. Jaz zahtevam, da nastavljenici na vodilnih mestih dalje in več vidijo kakor tisti, ki trdo delajo dan na dan za svoj kruh!“

Kljub tem nujnim in svarilnim besedam Beblovim in kljub vsem opominjevanjem voditeljev so pričeli tedaj berlinski stavbinski delavci s stavko, ki je grozno propadla. Še danes se ni od tistega udarca organizacija berlinskih stavbinarjev popolnoma opomogla.

Zato pa zaupajte svojim voditeljem in poslušajte njih nasvete!

Ali imajo rudarji v bratovski skladnici dvetretjinsko večino?

Na generalnem zborovanju centralne bratovske skladnice 28. maja 1910 se je izvolilo iz vrst članov štirinajst članov načelnštva. Zastopniki organiziranih rudarjev so zato kakor v prejšnjih letih postavili kandidatno listo. Rudniškim posestnikom oziroma njihovim zastopnikom so bili zastopniki organiziranih rudarjev že od nekdaj trn v peti. Kajti gospodje pač dobro vedo, da stoji za temi delavskimi zastopniki tudi organizacija, ki vestno bdi nad interesi rudarjev. In tako so šli rudniški podjetniki in so postavili svojo lastno kandidatno listo in sicer so kandidirali sedem nemških nacionalcev. Ostalih sedem kandidatov pa so morali vzeti iz vrst organiziranih delavcev, to pa radi tega, ker za kompletiranje kandidatne liste med večino desetih lokalnih oddelkov sploh ne morejo dobiti primernih ljudi. Režijo te akcije so poverili rudniški gospodje nekemu Fr. Remerju iz Karbitza. Kandidatna lista rudniških zastopnikov je prodrla z 72 proti 63 glasovom. Rudniški zastopniki so se pač volitve delavskih zastopnikov udeležili in so oddali 48 glasov. Torej je izmed 96 delavskih zastopnikov glasovalo 24 cehovskih hlapcev za podjetniško listo.

S tem, da so se rudniški zastopniki udeležili volitve delavskih zastopnikov, so rudarjem odvzeli njih svobodno voljeno zastopstvo v bratski skladnici. Rudniški posestniki volijo svoje zastopnike v bratovsko skladnico popolnoma neodvisno od rudarjev in samoposebi umevno je, da morajo tudi ti poslednji imeti isto pravico; saj je pravno stališče to, da se rudarjem njihov postavne dvetretjinske večine v bratovski skladnici ne sme vzkratiti.

Zakon o bolniškem zavarovanju se tudi jasno v tem smislu izraža. Ta zakon pravi: „Volitve generalnega zbora v načelnštvo in v nadzorniški odbor se imajo vršiti ločeno od blagajniških članov in delodajalcev.“ V zakonu o bratski skladnici se tozadevna določba takole glasi: „Načelnštvo bratovske skladnice obstoja deloma iz članov bratovske skladnice, ki jih generalni zbor voli iz njihove srede, deloma iz rudniških posestnikov, odnosno iz tistih članov, ki jih ti rudniški posestniki imenujejo.“ Potem pravi še neka druga določba o tem zakonu: „Rudniški posestniki imajo pravico, da so do tretjine glasov v generalnem zboru zastopani.“

Ta določba je prav hvaležno polje za juriste, ki hočejo dokazati, da imajo rudniški gospodje prav. Zastopniki organiziranih delavcev so zdaj proti načinu, kakor se je izvršila volitev v načelnštvo, pri revirnem rudarskem uradu protestirali. Revirni urad v Brüxu pa je to pritožbo kot neutemeljeno zavrnil in se pri tem postavil na stališče, da imajo rudniški gospodje na vsak način pravico, pri volitvi delavskih zastopnikov v načelnštvo s svojimi glasovi soddločevati. Rudniško glavarstvo v Pragi, kamor se je vložil drugi rekurz, pa je pritrdilo mnenju in naziranju revirnega urada. Sedaj se je vložila pritožba na najvišji sodni dvor. Pa tudi ta je 5. decembra 1910.

pritožbo zavrnil z motivacijo, da gre v predstojećem slučaju za administrativno nadzorovalno pravico rudarske oblasti, ki se pred najvišjim sodnim dvorom nikakor odločiti ne more.

Tu imamo sedaj črno na belem, da imajo rudniški gospodje zares pravico, voliti zastopnike delavstva v načelnštvo bratovske skladnice. Da imamo take stvari oblastveno potrjene, to je vsakakor jako važno, pa tudi velike vrednosti za nas. Varuhom postave smo zato lahko v resnici jako hvaležni.

Nazadovanje avstrijske socialne politike.

Pred kakimi petindvajsetimi leti je uživala socialna politika pri nas vse večji ugled kakor dandanes. Tedaj se je smatralo za spodobno in potrebno, da se daje ubogemu delavcu varstvo. Stvar je bila pač nova in je razna dobra srca mikala. Od tistih blagodušnih časov pa se je mnogo izpremenilo. Socialna politika je izgubila čar novosti in kmalu so jo pričeli neprijazno gledati ter jo odrivati, kolikor se je dalo. Takrat pred petindvajsetimi leti se je tudi sklenilo nekaj postav, ki so prinesle delavstvu vsaj delne koristi; imenujemo samo zavarovanje delavcev proti nezgodam, bolniško zavarovanje, postavo o obrtnem redu. Od takrat pa so se časi silno, silno spreminili. In dandanes mora vsaka še tako skromna socialnopolitična zadevica pretrpeti trnjevo pot, preden se sklene, ako jo sploh prej ne udušijo. Vsaka določba mora prehoditi dolgo pot od odsekov preko parlamenta do gosposke zbornice, kjer pa jo gotovo uničijo, ako le količkaj ni povolji kapitalistom.

To strastno nasprotovanje kapitalističnih in meščanskih krogov socialni politiki se kaže zlasti v zadnjem času. Socialno zavarovanje že sedaj zbujajo mnogo odpora na podjetniški strani. Podjetnikom so namreč deleži previsoki, ki jih bodo morali plačevati za zavarovanje. Na različnih svojih zborovanjih so že milo tožili o „bremenih“, ki jim jih nalaga načrt. Socialno zavarovanje namreč še ni zakon, temveč šele načrt, ki se bo še v marsičem izpremenil. Po tem načrtu bi morali plačevati podjetniki 60 odstotkov. In zdaj stokajo, da jim je to preveliko, da tega ne morejo zmagovati. V okrepitev tega stokanja si izmišljajo celo laži; tako je pripovedoval nekdo izmed njih, da niti na Francoskem in v Nemčiji ne plačujejo podjetniki toliko, kar seveda ni res.

Zlasti poučljivo je v tem oziru postopanje gosposke zbornice. Poslanska zbornica je sprejela dve postavi: o odpravi kontraktne knjižice in o odpravi ženskega nočnega dela. Prvo postavo gosposka zbornica pusti ležati, podjetniki pa hujskajo na vseh svojih zborovanjih, da bi se ta postava ne sprejela. In kako sramotno se je vedla gosposka zbornica z ozirom na prepoved ženskega nočnega dela, je znana stvar! Prav tako je bil tudi odklonjen socialno-demokratski predlog o odpravi delavske knjižice.

je z nikomur ni treba deliti. Nikdo nima pravice v njej zapovedovati, kakor on sam. Tudi naš delavec zavida svojega angleškega tovariša za njegov dom. Toda, ko bi se nemški delavec malo bolje poučil, kako je urejena tista hišica angleškega delavca, tedaj bi ga mahoma minila vsa zavist in vse hrepenenje po domovanju angleškega delavca.

Kakšna je hišica angleškega delavca? Zidana je v dvoje nadstropij; dvoje prostorov je v pritličju. Hiša je jako slabo in grdo zidana. Zidovje tuptam že razpada. Po sobah se širi posebno neprijeten vonj, ki se da le težko odpraviti. Vse delavske hiše stoje ob strani dolgih ulic, pogreznjenih v dim mnogoštevilnih tvornic. Nikjer ne opaziš zelenja, nikjer dreves, ki bi vabila in zadovoljevala naš pogled. Toda blagor tistim, ki imajo stanovanje vsaj na ulico, ker si tako lahko svoje sobe deloma prezračijo! Tisti delavci, ki stanujejo v sobah, obrnjenih na dvorišče, si niti tega ne morejo privoščiti.

Hiše so navadno zidane tako, da se s hrptom dotikajo, to se pravi, zadaj za vrsto hiš ob ulici stoji nova vrsta delavskih domovanj. Ta druga vrsta hiš je z licem obrnjena na dvorišče in je zares izvoljeni paradiž nesnage in zatohlosti. Tu

se kupiči blato in umazanost več rodov. Te luknje se sploh ne dajo opisati, treba jih je videti, kdor si hoče predočiti vso njih gabno ostudnost. Ako greš po ozkih, mračnih hodnikih, se ti zdi, kakor bi šel v klet. In v mračnem prostoru prepojenem s težkim, mračnim vzduhom, opaziš nage in polnoge otroke, bolne žene in slabo opravljene moške, same žive znake najhujše bede; toda ne tiste bede, ki jo trpi nezavedni delavec z brezbriznostjo, vdanostjo in neplodnim zdihovaljem.

Ako govoriš kakemu angleškemu trade-unionistu o tej neverjetni revščini in mu izraziš svoje začudenje, tedaj te bo bistro pogledal in vzkliknil: „Za božjo voljo, kaj pa iščete v teh umazanih krajih! Ako hočete videti lepoto angleških mest, tedaj ne hodite po pozabljenih delavskih predmestjih, ampak oglejte si široke in lepe mestne ulice, kjer bivajo premožni ljudje!“ Ako mu na ta slavospev odgovoriš, da ima vsako veliko mesto, pa naj bo še tako zamazano, nekaj lepih ulic in okrajev, ki pa raditega prav nič ne zmanjšajo velike bede delavskih okrožij, tedaj ti prične z meščanskim duhom prepojeni traden-unionist te razmere opravičevati z deželnim sistemom. Tla angleških mest so last veleposestnikov, ki dajo zemljo za več ali manje časa v najem, da

se sezidajočasne delavske hiše. Te hiše so jako preproste in slabo sezidane, kajti najemniku gre le za to, da se hiše ne podero za par let, potem mu je itak vse eno. Navadno pa se zgodi, da te hiše obstoje še tudi pozneje in se upotrebijo za delavca. Mestna uprava jih ne more podreti, ker bi imela vsled veleposestniške brezobzirnosti silnih stroškov. Ta izgovor je deloma resničen, a samo deloma. Zakaj mestne uprave so vedno imele dovolj denarja, kadar je bilo treba pripraviti velike igralne prostore. Seveda ti igralni prostori so za buržoazijo; za to ni škoda denarja, kakor se ga škoda zdi mestnim upravam, kadar gre za delavstvo.

Tako je torej na Angleškem. Vajeni smo bili, da smo čuli samo slavospeve o imenitnem življenju angleškega delavca. Seveda je res, da živi mala množica delavcev zares lepo življenje; toda ogromna množina angleškega proletariata tava v hujši bedi kakor drugod. To pa zato, ker je angleški delavec razredno jako malo probujen. Socializem je na Angleškem šele v boječem svetlikanju zarje. Kdaj se bo iz tega svetlikanja porodilo jutro in dan, zmagoslavje socializma?

Za vse uspehe socialne politike se morajo delavci zahvaliti edino svojim strokovnim organizacijam. Vlada je napram podjetnikom itak brez moči in se ne upa ničesar storiti, kar bi ne bilo kapitalistom povolji. Podjetniki se vesele, da kljub splošni in enaki in volilni pravici socialna politika ne napreduje. Toda sovražniki delavstva se prezgodaj vesele. Kajti delavstvo bo našlo pota, da iznova osveži in pospeši nazadovanje naše socialne politike.

Otroško delo v Avstriji.

Leta 1908. je naročilo trgovinsko ministrstvo delavskostatistnemu uradu, naj zbere kolikor možno natančne podatke o otroškem delu. To se je zgodilo zato, da bi se na podlagi nabranih podatkov lahko sklenila postava, ki bi uredila otroško delo.

Prvi del teh podatkov je pravkar v redu. Reči pa moramo, da nam razgrinjajo ti podatki naravnost sramotne razmere, kakor bi jih nikdar ne bili pričakovali. Kar se nam tu javlja, to že ni več otroško delo, ampak otroški umor, kakor si ga hujšega in nasilnejšega ne moremo misliti. Ta umor se vrši kar načrtoma v vrstah proletariata, ki mora prodajati kapitalizmu celo svoj najdražji zaklad — svoje nedorasle otroke, da se preživi.

Podatki se nanašajo na 1817 šol izmed vseh 22.276 obstoječih šol. Teh 1817 šol je obiskovalo 418.391 otrok, izmed katerih jih je moralo delati 145.471. To so grozne številke! Pomisliti pa je še treba, da še nimamo podatkov od vseh šol v Avstriji, ampak približno samo od ene desetine. Ako torej sklepamo po teh podatkih, tedaj je v vsej Avstriji okoli poldrug miliona otrok, ki morajo delati. In veliko število teh otrok mora delati, še preden so pričeli hoditi v šolo.

Podatki nas pouče, da opravlja več kakor ena tretjina otrok poljska dela. Dečki delajo bolj kakor deklice, prav tako dela tudi večje število osirotelih otrok kakor tistih otrok, katerih starši še živijo. Zlasti mnogo delajo nezakonski otroci. Velike važnosti je tudi starost: čim starejši so otroci, temveč jih dela.

Veliko vpliva na otroško delo tudi dolgotrajna pouka. Čim krajša je šolska doba, tem več otrok dela. To se vidi zlasti na Kranjskem, v Istri, Gorici in Gradiški, Galiciji, Bukovini in Dalmaciji.

Največ otrok opravlja poljedelska dela; potem pridejo na vrsto domača dela, tvorniška trgovinska in nekatera druga manjša dela.

Tvorniška (industrijska) dela za otroke so jako raznovrstna. Največ otrok je zaposlenih v tekstilni industriji, kjer češejo lase, navijajo tkalcem niti itd. Mnogo otrok dela tudi v opekarnah, kamnolomih, steklarnah, pri izdelovanju raznih lesnih del, krtač, papirja itd.

Večina vseh teh otrok dela pri svojih starših. Plačo dobiva približno samo ena četrtina otrok. Izmed otrok, ki delajo v tvornicah, jih dobiva plačo približno ena polovica.

Jako važne so tudi zdravstvene razmere teh otrok. Naravno je, da so otroci na kmetih najbolj zdravi; zelo neugodne pa so razmere med otroki v tvornicah, kjer jih je skoro trideset odstotkov bolnih.

Delo otrok jako slabo vpliva na šolski pouk, zlasti pri kmečkih otrocih, ki raditega večkrat opuščajo šolo.

Skoro devet desetih delajočih otrok dela v šolskem letu, med velikimi počitnicami pa delajo skoro vsi. Ob nedeljah in praznikih dela skoro polovica otrok.

Štiri petine otrok dela več kakor trideset tednov na leto; okrog dve tretjini pa delata vse leto.

Delovni čas na dan je odvisen predvsem od pouka in od letnega časa. V šolskem letu delajo otroci navadno okoli štiri ure na dan, in sicer jih dela pozimi dvajset procentov, poleti pa štirideset procentov. Čim krajši pa je pouk, temveč otrok dela; izmed otrok, ki imajo krajši pouk, jih dela štiri ure na dan pozimi čez osemdeset odstotkov, poleti pa čez devetdeset odstotkov.

Nočno delo pri zaposlenih otrokih nikakor ni redko. Čez triindvajset odstotkov zaposlenih otrok dela ponoči več ali manj časa.

Zanimivi so tudi podatki, ki nam razjasnjujejo, koliko so bili otroci zaposleni obenem s

šolskimi urami. V šolskem letu je delalo pozimi približno ena polovica, poleti pa dve tretjini vseh delajočih otrok več kakor štirideset ur na teden obenem s šolskimi urami. Sicer pa je vsa ta stvar malo jasna, tako da nimamo zadostnih podatkov.

Toliko smo povzeli iz prvega dela. Drugi del še izide; upajmo, da kmalu. Drugi del bo obsejal razne izjave šolskih vodstev in zdravnikov o slabih posledicah otroškega dela za šolski pouk.

Strokovni pregled.

s Izpor v angleškem tiskarskem obrtu. 10. januarja t. l. se je sestala v Londonu konferenca zastopnikov strokovnih organizacij angleških tiskarjev in pa zastopnikov delodajalcev. Ta konferenca je imele rešiti zahtevo delavcev, da se uvede v tiskarskem obrtu 48 urni tednik oziroma 8 urni delovnih. Pogajanja o tej točki so trajala že 20 mesecev, ne da bi prišlo do kakih povoljnih rezultatov. Delavci so zato naravno postali nepotrpežljivi. Grozili so, da vložijo takoj odpoved dela kakor hitro podjetniki ne sprejmejo modificiranih zahtev strokovnih organizacij, da se to leto uvede 50 urni, drugo leto pa že 48 urni delovni tednik. Tudi ta konferenca ni prišla v tem vprašanju do nikakršnih rezultatov. Delodajalci so se postavili na stališče, da so zahteve delavcev neopravičene; da se delavcem v tiskarskem obrtu itak bolje godi kakor vsem drugim delavskim kategorijam. Taka novotarija bi bila predraga itd., kakor se že glase take melodije kapitalistov.

Podjetniki so računali na to, da se velik del tiskarjev ne bo stavke udeležil. Njihovo upanje se je do gotove meje tudi izpolnilo. Ko se je namreč konferenca brez uspeha razšla, izjavil se je provincialni oddelek zveze tiskarskih organizacij, da bi hoteli odpoved dela za nekaj časa še odložiti. Vendar so londonski tiskarji sklenili, da vztrajajo pri svoji nameri in so že 23. januarja vložili svojo odpoved. Dva dni na to se je zopet vršila konferenca med delodajalci in delojemalci. Na tej konferenci so se zastopniki prvih izjavili, da so pripravljeni vso zadevo predložiti razsodišču, ako delavci umaknejo svojo odpoved. V to pa se delavci niso spuščali. Bilo je prejasno, da so si podjetniki med sabo neednini in pod takimi okoliščinami pač boj ne bi mogel predolgo trajati. 73 podjetij je že privolilo v 48 urni, 88 podjetij pa v 50 urni delovni tednik. Najboljša taktika delavcev v tem slučaju je bila pač ta, mirno čakati, da slabost in neednina podjetnikov dovede stvar do nezogibnih rezultatov.

Delavci, ki so odpovedali delo se upirajo, da bi delali preko časa. Posledica tega upiranja je bil izpor pomožnih delavcev v nekem velikem londonskem obratu. Značilen pojav v tem boju je ta, da izhaja dnevno poseben stavkin časopis.

Kakor se naknadno iz Londona poroča, je zveza posestnikov tiskarn sklenila, da londonske posestnike tiskarn v njihovem boju z nastavljenici podpira. Radi tega se proglašajo izpor na celem Angleškem. 14dnevna odpoved naj bi se dne 11. t. m. pričela, vendar s tem ne bi smeli biti zadeti vodilni provincialni listi.

Kakor se vidi, postaja izpor bolj in bolj priljubljeno sredstvo kapitalizma, ki hoče z njim ustrahovati za svoje pravice se boreče delavstvo. — Vse kaže, da stoji angleško delavstvo na pragu velikega boja. Upati je seveda, da bo tudi to pot delavska solidarnost večja od kapitalistične ošabnosti.

Dopisi.

d Zagorje. V nedeljo dne 12. t. m. se vrši v gostilni Marije Govejšek javno predavanje. Predaval bo sodrug Mrak o predmetu: Individualizem, anarhizem in gospodarski liberalizem; utopistični socializem in njegov razvoj do znanstvenega socializma. Vabimo sodruge, da se v čim največjem številu udeležijo tega predavanja. Sodrug Mrak bo predavanje tudi še nadaljeval. Začetek predavanja bo ob 3. uri popoldne.

d Trbovlje. V sredo dne 1. feb. ob pol sedmi uri zvečer se je tu v „Delavskem domu“ vršil društveni sestanek, na katerem je govoril sodrug Mrak o pomenu in smotru organizacije. Govoril je tudi sodrug Sitter, nakar je še isti večer pristopilo par delavcev k organizaciji.

d Hrastnik. Tu se je vršil v nedeljo dne 5. februarja društveni sestanek v gostilni Franca Logerja. Kot prva točka se je obravnavala zahteva dr. Marcusa, da se mu zida posebna hiša, in pa njegovo odušeno postopanje napram delavstvu. Sprejela se je tudi z glasnim odobravanjem tozadevna resolucija, ki se pošlje na odbor bratovske skladnice. V tej resoluciji se izreka tudi zaupanje delavskemu zastopnikom v odboru bratovske skladnice. Če bi bil dr. Marcus navzoč, bi bil pač videl, kakšno je mnenje in volja delavstva in morda bi ga vsaj nekoliko minila nje-

gova ošabnost. Kot druga točka je bila na dnevnem redu predavanje sodruga Mraka o kapitalistični družbi in socializmu, narodnosti in mednarodnosti. Nad 300 poslušalcev in poslušalk — celo zunaj ob oknih je bilo veliko število poslušalcev — je z napetostjo sledilo izvajanjem predavatelja, ki je v skoraj poldrugournem govoru pojasnjeval razvoj in tendenco kapitalistične družbe in pa bistvo in stremljenje socializma. Jasno je označil tudi razmerje med narodnostjo in mednarodnostjo. Naš internacionalizem je pozitiven, ki narodnih individualnosti ne izključuje, pač pa jih izpopolnjuje. Smoter mednarodne socialne demokracije ni samo enakopravnost posameznih individuov, ampak tudi enakopravnost narodov. Kakor hočemo, da se posameznik osvobodi korupcije in pritiska kapitalističnega sistema, tako hočemo, da se tudi narodom odpre prosta pot k resnični svobodi in pravi veličini. Pa samo na ta način, da dvignemo najširše plasti naroda na višji nivo materialne in duševne kulture, bo mogoče, da se tudi kot narodnostna individualnost razvijemo do idealne višine. — Na posebno drastičen način je predavatelj sodrug Mrak razpravljal o našem takozvanem „brezdomovinstvu“, ki nam ga nasprotniki dan na dan očitajo. Tisti, ki nam to očitajo, naj nam rajše pomagajo ustvariti take razmere, take predpogoje za dostojno in srečno življenje, da bo domovina tudi za zadnjega delavca res domovina; potem bo pesem o lepi domovini gotovo tudi v srcu zadnjega delavca zbuja la odmeve radosti in veselja, ki danes v njem zbuja, žal, samo trpka čustva zapuščenosti in žalosti. — Ko je bil sodrug Malovrh še poudarjal potrebo, da bi delavci v večjem številu pristopali h konsumnemu društvu, se je okrog 5. ure zaključil lepo uspeli sestanek.

d Možica pri Prevaljah. Tu se je dne 8. jan. t. l. vršilo zborovanje krščansko-socialnega društva. Predaval je na tem zborovanju novopečeni političar kaplan Štritof. Ne zdelo bi se nam vredno to zborovanje sploh omenjati, če se kaplan Štritof, ne bi obregnil tudi ob Unijo rudarjev. Temu možu očitvidno ne gre v glavo, zakaj da rudarji plačujejo organizacijske prispevke, ko po njegovem mnenju — ki pa seveda ni merodajno — niti ne vedo v kakšne namene se ta denar uporablja. Kaplan Štritof se navzema v zadnjem času očitvidno zmiraj večje krščanske obrekljivosti; najbrže se ne spominja več tistih zlatih časov, ko si kot bogoslovec ni štel baš v najmanjšo čast, da se ga je med tovariši in naprednejšimi Slovenci smatralo za nekakega „svobodomiselnega“ ali vsaj zmernejšega klerika. Da je tako čenčanje, kakršno si je dovolil na tem zborovanju, vse prej nego pošteno, nam pač menda ni treba šele poudarjati, tembolj, ker si je moral biti kot inteligent v svesti, da čisto navadno obrekuje in sumniči. Če bi hotel biti pošten, bi bil vzel v roke poročilo in račune Unije, ki jih nimamo vzroka in razloga skrivati pred nikomur. In če se že toliko interesira za to, bi bil uvidel, da ima Unija rudarjev namen izbojevati za rudarje boljše življenske pogoje, uvidel bi pa tudi, da se uporabijo tisoči in zopet tisoči v različne podpore, kakor za brezposelne, bolne, v podpore na potovanju, pri smrtnih slučajih, nesrečah i. t. d. Resnico, to božjo hčerko bi moral katoliški duhovnik pač malo bolj resno vzeti. Sicer pa gospodine, če Vas razna denarna vprašanja že toliko brigajo, potem rešujte pred svojimi poslušalci raje uganko, kam za boga vendar izginjajo tisti nešteti in nešteti prispevki, ki jih katoliška cerkev pri vsaki primerni in neprimerni priliki iztiskava iz svojih revnih ovčic? Ali ve sploh ljudstvo, kam so namenjene tiste ogromne vsote, ki vam jih donajajo samo „ofri“? Farška bisaga, to je tisti moloh, ki požira milijone in milijone. Čakali pa bi do sodnega dne, če bi hoteli dočakati pojasnila in računov, v kaj in kako se ta denar, ki si ga pritrigava ravno ljudstvo od ust, uporablja... Naši računi pa so čisti in vsakomur na vpogled! — In tudi Vam, gospodine Štritof, ki Vam prav prijateljsko svetujemo, da se nikar ne spuščajte v taka kočljiva vprašanja.

d Možica in Črno. (Shodi.) V nedeljo, dne 5. svečna so se vršili v Možici v gostilni Toff in v Črni v gostilni Krulje rudarski shodi. Udeležba je bila ogromna. Sodrug Sitter je v svojih govorih dokazal, kako sistematično ropajo rudarje njih pravic pri bratovskih skladnicah, v katere plačujejo leta in leta ogromne prispevke, da bi za slučaj onemoglosti dobili nekoliko penzije. Istotako razumejo rudniški milijonarji krajšati rudarjem plačo pri pogojnem delu. Statistično je dokazano, da je rudar v letu 1901. pri deseturnem delu pridelal na dan 22 meterskih centov premoga, leta 1908. pri osem- in deveturnem delavnem času pa 28 met. centov. V letu 1901. je bil za kopače in vlačilce povprečni dnevni zaslužek 3 K 93 v, v letu 1908. pa 3 K 81 v. Če bi pogojne plače ostale tiste, kakor so bile leta 1901, bi morali kopači in vlačilci zaslužiti v letu 1908. vsled tega, ker se je produkcija zvišala za 6 meterskih centov na dan, povprečno 4 K 59 v. Ako torej zahteva danes rudar 15 do 20 odstotno povišanje plače, ne

zahteva drugega, nego to, česar se ga je oropalo. Soder Sitter je kazal na sovražnost do delavstva tistih gospodov v gosposki zbornici, ki zabranijo vsak socialen napredek in na močne organizacije rudniških baronov, katere so ustanovili zategadelj, da jim je lažje delavstvo še hujše izkoriščati. Organizacije rudniških podjetnikov in sovražno nasprotstvo bi moralo rudarja poučiti, da je treba zanj močne združbe proti krvoželjnim pijavkam ter si na podlagi močne strokovne organizacije priboriti boljše tukajšnje življenje. Govor sodruga Sitterja so navzoči marljivo zasledovali, burno odobrili in v Možici kakor v Črnem jih je pristopilo celo vrsto v organizacijo.

d Velenje. Dne 5. februarja ob 8. uri popoldne se je vršil tu v gostilni Vrboč javni društveni rudarski shod pod predsedstvom sodruga Saleznika. Poročal je sodrug Čobal iz Zagorja. V svojem poročilu je opisal nekdanje boje delavskega razreda s posedujočimi in sedanje. Govornik je dokazal, da se je tampatam že res dalo včasih kaj doseči tudi s hipnimi izbruhi nezadovoljnosti s tem, da se je pričelo za nekaj dni s stavko, kar pa je danes, ko je podjetništvo organizirano, nemogoče. Danes je vsak boj neuspešen, če ni dobro organizirano tudi delavstvo in ni pripravljeno za boj. Govornik je s statističnimi podatki o neuspešnih in uspešnih stajkah dokazal, da so stavke, ki so jih pričeli neorganizirani delavci večinoma propadle.

d Leše. (Koroško.) Dne 5. februarja smo imeli tukaj občni zbor podružnice rudarske Unije. Shod je bil jako dobro obiskan. Na shodu je poročal sodrug Čobal iz Zagorja. O pomenu strokovnih organizacij. V podružnično vodstvo je občni zbor izvolil naslednje sodruge: Štefan Laibacher načelnik, Josip Srebotnik blagajnik, Franc Gabršek, Vincenc Kopmaier, Juri Uranc, Franjo Koller, Gregor Praznik, Štefan Vošauk, Franjo Schrott, kot odborniki. Po zborovanju se je vpisalo lepo število rudarjev kot člani v društvo. Veselo je biti med sodrugi na Lešah, ko človek opazi, da so rudarji na Lešah res zavedni, kakor jih ne najdeš lahko po slovenskih krajih. To je pričala tudi posebna pozornost na zborovanju in pa agilnost za pridobivanje novih članov. Vsem sodrugom rudarjem po Slovenskem naj bi bilo agilno delo rudarjev na Lešah za zgled.

Razne stvari.

r Sodruga Singer državni poslanec in član načelstva nemške socialne demokracije je v torek, dne 31. januarja po daljši bolezni umrl. Smrtjo sodruga Singerja je zgubila socialna demokratska stranka v Nemčiji enega najznamenitejših svojih voditeljev. Sploh je bil sodrug Singer poleg Bebla in Liebknechta ena najmarkantnejših političnih osebnosti na Nemškem. Smrt Singerja, ki je v zadnjih časih fungiral kot predsednik na vseh mednarodnih kongresih, pomeni težko izgubo za vesoljni proletarijat.

r Usmrčenje 12 obsojenih socialistov na Japonskem. V predzadnji številki smo poročali o kruti obsodbi, ki ji je zapadlo 26 japonskih socialistov. Izmed 24 na smrt obsojenih jih je Mikado 12 pomilostil v dosmrtno ječo. Nad ostalimi dvanajstimi pa se je v torek, dne 25. jan. izvršila smrtna obsodba. Človeku se zježijo lasje in pretresti ga mora v dno duše studa in gnjusa nad barbarsko okrutnostjo, s kakršno so japonski mogotci še v zadnjih trenutkih življenja se znašali nad svojimi nedolžnimi žrtvami. Od osme ure zjutraj do treh popoldne je trajalo rabljevo „poslovanje“. Nesrečnike so pred izvršitvijo obsodbe zaprli v takozvano „celico grešnikov“, od koder so potem vsakega posameznega tirali na morišče. Postavila so se namreč samo ena vešala, na katere so potem obsojence po vrsti obešali, tako da so morali ti nesrečniki po cele ure čakati na strašno smrt. Krvnikom je bilo na tem, da z uprav rafiniranim trpinčenjem še kolikor mogoče povečajo muke in trpljenje nesrečnikov. Soproga dr. Kotoka je prosila, da bi smela

pred smrtjo še enkrat govoriti in objeti svojega moža. Bila sta namreč obadva tudi na smrt obsojena. Ta prošnja se je kratkoma odklonila. — Bestialnost, ki so jo pri tem krvavem činu v polni nagoti razodeli japonski mogotci, je našim evropskim možganom naravnost nepojmljiva. Samo za časa katoliške inkvizicije si moremo kaj takega predstavljati. In to je tisti japonski narod, za katerega se je za časa rusko-japonske vojne cela svobodoljubna Evropa toli navduševala! Šteje se med kulturne narode, a je barbarski skoz in skoz! — Kar se pa tiče njegovih nesrečnih žrtev, pa nas tolaži zvestost, da so umrli za lepo in plemenito idejo, ki boskrvjo oškropljena končno tudi na Japonskem rodila svoje sadove.

r Kuga na Kitajskem. Na Kitajskem je izbruhnila strašna kuga. Po cele stotine ljudi popada kar po cestah. Psi, vrane in slične ptice trgajo mrličje in na ta način to strašno epidemijo še bolj in bolj razširjajo.

r Nesreča v rudniku. Kakor se poroča iz Hamborna, je v rudniku „Nemški cesar“ (Deutscher Kaiser) eksplozija plinov enega rudarja usmrtila, tri težko, nekaj pa lahko poškodovala.

Obvestilo.

Dne 19. februarja ob 7. uri zvečer priredi v dvorani gosp. Riharda Mihelčiča zagorsko organizirano delavstvo igro

Jakob Ruda.

Drama v treh dejanjih.

Igralci iz Ljubljane. Sodruga se prosi, da agitirajo za veliko udeležbo. Vse drugo se naznani s posebnimi lepaki.

Kosumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo špecerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Josip Kremžar Ljubljana

Gledališka stolba št. 3

izdeluje domači brinjevec, borovničevce, hrušve in slivovo žganje ter vinski tropinovec.

Priporoča svoje izdelke po najnižjih cenah. Postrežba točna!

Občno konsumno društvo v Zagorju

vpisana zadruga z omejenim poroštvom vabi svoje člane na

redni občni zbor

ki bo

dne 26. februarja 1911 ob 2. uri popoldne v dvorani gosp. Riharda Mihelčiča v Zagorju.

DNEVNI RED:

- I. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
- II. Računsko poročilo za leto 1910.
- III. Poročilo nadzorništva.
- IV. Sklepanje o čistem dobičku.
- V. Volitev treh nadzornikov, enega namestnika in treh članov v predstojništvo.
- VI. Vprašanja in interpelacije.

Vstop je dovoljen samo članom.

Za nadzorništvo:

Josip Medvešček, zapisnikar.

Ivan Wallend, predsednik.

prijatelj moj,

Gre na vsako pot z menoj!

Ker se večkrat z njim krepčam, Vedno zdrav želod'c imam!

Najboljše krepčilo želodeca!

Sladki in grenki.

Pazite na pristnost!

Posebno na kolodvorih!

Postavno varovano.

Občno konsumno društvo v Idriji

9-9.

priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiri **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pri- dite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najboljše in najcenejše postreženi!

I. Jax & sin Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

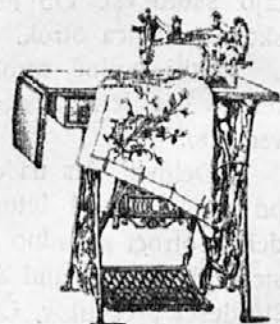
šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Zagrebski Franck kot tovarniško znamko

priporočujemo kot priznano **najboljši** pridatek za kavo!

Sl. zagan Y/655, 1-101